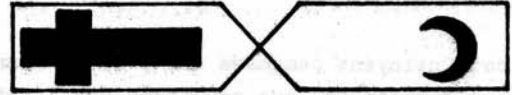

NACIONALISME I FESTES DE MOROS I CRISTIANS

Quan el sociòleg pren les festes de Moros i Cristians com objecte d'anàlisi sòcio-històrica, i es troba al davant d'un dels pocs fenòmens socials en què es manifesta, potser de la manera més genuïna possible, el moviment romàntic al País Valencià, una de les qüestions que es planteja és la del significat que aquesta expressió romàntica té en la configuració del nostre passat com a poble, en aqueix procés d'introspecció col·lectiva que els valencians estem realitzant per definir les característiques de la nostra identitat nacional. Aquest plantejament -les preguntes a què cal donar una resposta-, ara per ara, no és altra cosa que una reflexió intel·lectual tan suggestiva i encisadora com les festes mateixes; com el propi objecte social de l'anàlisi.

Hem de preguntar-nos, primer de tot, per què en un determinat moment els nostres majors senten la necessitat de dirigir la mirada cap al passat, per tal de reviuir-lo i de transcendir-lo. Així mateix, hem de preguntar-nos per què els valencians, que no hem estat un poble guerrier i conquistador, decidim convertir les festes majors en l'exègesi romàntica d'una gesta militar. A aquestes preguntes caldria afegir-ne d'altres no menys interessants, com ara per què les festes de Moros i Cristians sorgeixen d'un espai social molt concret i no pertot arreu del País Valencià, o per què les festes, en tant que manifestació sòcio-històrica, són, formalment, tan anacròniques. I per acabar, convindria precisar el sentit de la reflexió sobre aquests extrems en un moment en què s'aguditsa la sistemàtica abdicació i renúncia dels nostres postulats nacionalistes.

De primer, no cal dir que els nostres majors, amb la celebració de les Festes de Moros i Cristians, sembla que volien rememorar, bo i escenificant-lo, l'acte de naixement com a poble, així com afirmar alhora llur desig de continuar sent un poble fidel a si mateix, i, com a valencians, assistir d'una manera activa i lliure a aqueix procés de transformació social de l'Europa del romanticisme.

Un altre fet significatiu a considerar, en prendre les festes de Moros i Cristians com objecte de reflexió sociològica, és que, com a moviment romàntic, només siga producte d'un determinat espai social i no de tot el País Valencià, la qual cosa ens remet a la qüestió següent: per què dos espais socials d'una mateixa comunitat responen de manera distinta enfront d'un mateix fenomen; per què, davant el moviment romàntic, València capital dona una

resposta tan abstracta com ara el cult del foc de les Falles, o tan trivial i innòcua com el jocfloralisme, força diferent d'aquella que aporten les comarques de la Vall d'Albaida i l'Alcoià, ço és, les festes de Moros i Cristians, tan explícita i radical.

Si volíem comprendre aquest desigual comportament col·lectiu, tal volta hauríem d'aprofundir un poc en el conflicte industrialisme/agromercantilisme, i en el secular enfrontament de València capital amb les comarques, lligats ambdós a la sistemàtica renúncia de la ciutat de València a erigir-se en la capital vertebradora de la seua pròpia comunitat cada vegada que adopta pràctiques de sucursalisme provincialista.

Remuntant-nos al segle passat, al moment en què es forgen les estructures sòcio-econòmiques, d'on deriva un producte social com les festes de Moros i Cristians, s'observa com València ciutat, en compte d'haver esdevingut la capital de les manufactures i de les finances, i haver modelat el procés d'industrialització valencià, assumeix un paper agromercantilista que escapaçca totes les iniciatives d'industrialització, tret de les de l'eix Alcoi-Ontinyent, on triomfarà una revolució sòcio-econòmica de tipus manxestèria.

Les conseqüències, entre d'altres, d'aquesta renúncia definiran els paràmetres que, durant més d'un segle, albergaran les tensions i les paradoxes d'un poble tantes vegades dual com el valencià: ple auge de l'industrialisme en la part sud de l'interior -en especial, l'eix Alcoi-Ontinyent-, i afiançament de l'agromercantilisme en la zona costanera i central del País, al front del qual hi ha la ciutat de València com a llotja de transacció agrícola i abnegada valedora d'eixos, i només eixos, interessos davant les instàncies polítiques superiors; davant l'aparell de l'estat centralista.

Mentre que el valencià de la plana costanera i central, hortolà, s'alçava tan bon punt ho feia el sol, i la seua prosperitat depenia de la variabilitat climàtica, al valencià del sud industrial l'alçaven les sirenes, per treballar al ritme monòton d'una màquina, tant de nit com de dia, sense que hi importàs el clima. Quan el valencià de la gran horta pressionava el govern central de torn amb arguments lliurecanvistes, el valencià de l'interior industrialitzat ha gués desitjat tenir poder polític propi, i, així, exigir a aqueix mateix govern la protecció duanera de les seues manufactures. Mentre que el valencià de la zona de l'eix industrial Al-

coi-Ontinyent demanava una política innovadora i modernitzant, que concordàs amb l'estructura sòcio-econòmica que s'hi anava bastint, València ciutat, que només podia donar respostes -- conservadores, anul·lava sistemàticament qualsevol iniciativa renovadora.

No ha de sorprendre'ns, per tant, que si les -- eufòriques burgesies industrials basca i catalana --bevent de tot Europa eufòries paral·leles-- van estimular la formació de moviments romàntics culturals, els quals prompte esdevindríen nacionalismes, en canvi, en el cas valencià, aquests moviments adoptaran una versió -- trivial i folclòrica. No és aventurat afirmar-- que si de cas la burgesia industrial de l'eix Alcoi-Ontinyent hagués tingut vel·leïtats nacionalistes semblants, aquestes haguessen estat truncades amb tota probabilitat per València capital, és a dir, per la seu regional del poder central espanyolista.

Aquesta situació dual permet d'explicar en --- part com i per què, essent les festes de Moros i Cristians una manifestació ben explícita del nacionalisme valencià, aquest tan sols s'ha expressat d'una manera simbòlica i no, almenys -- amb una certa nitidesa, des d'una perspectiva formal. Difícilment ho podia fer si l'èlit intel·lectual i política de València ciutat s'inclinava per un romanticisme faller i jocfloralista, mancat de direcció ideològica, sense -- unes estructures polítiques pròpies, i en conflicte amb els interessos agromercantilistes -- de València ciutat i la seua gran horta. En -- aquest context, déiem, les festes de Moros i -- Cristians difícilment podien ser formalment nítides. Foren la única i modesta forma en què -- el nacionalisme valencià va poder revelar-se. Queda per valorar en aquest inventari de qüestions, que van brollant a mesura que analitzem les festes de Moros i Cristians, llur significat actual en el context de crisi civil en què es troba la societat valenciana en plantejar-- se el futur des d'una perspectiva nacionalista. En un moment en què les nostres senyes d'identitat travessen una profunda crisi; en què determinats sectors de la societat valenciana intenten consumir el genocidi cultural encetat -- d'ença de la pèrdua del nostre autogovern; en un moment en què l'Estat de les Autonomies hauria de donar una solució coherent i moderna al secular enfrontament entre el nacionalisme espanyol i els nacionalismes perifèrics, superant així l'escissió existent entre una societat civil sense estat modern --la perifèria nacionalista, amb un industrialisme històric--, i un estat anacrònic sense societat civil --Madrid-. En un moment en què el País Valencià, --

atesa la seua condició d'espai nacionalista -- frontissa en l'Estat de les Autonomies, podia haver exercit un paper decisiu i progressista en la solució al problema de la forma d'estat, i que València podia haver esdevingut la capital vertebradora tant de la seua pròpia comunitat nacional com de tot el territori hispà-- comptant que hi hagués explotat la seua condició d'espai nacionalista frontissa--; i com siga que no l'hi ha exercit, a hores d'ara es troba sumida en una pregona i delicada crisi-- civil.

Ara que el moviment nacionalista intenta articular--se des de postures progressistes, definir l'autèntic significat de les festes de Moros i Cristians és, sense cap dubte, una necessitat vital. En tant que moviment romàntic frustrat, però viu; en tant que manifestació espontània d'un poble amb característiques nacionals que, un temps, tingué expressió política pròpia i que ara se'n troba privat. Vèncer l'actual crisi de la societat valenciana suposa, a més del reforçament dels nostres arquetipus civilitzadors, l'exercici de la capacitat de poder inherent a la nostra condició d'espai nacionalista frontissa. Al capdavant, que l'Estat de les Autonomies quede reduït a un estat unitari, bé que una mica descentralitzat, o bé esdevinga un estat federal depén, en gran mesura, de l'opció/actitud que adopte el País Valencià. I el dia que declarem les festes de Moros i Cristians festes nacionals del País Valencià, és molt probable -- que l'estat unitari i centralista que ens ha tocat de suportar se'n ressentirà, i potser -- aleshores estarem en condicions de transcendir-lo.

Damià Mollà

Bocairent, abril de 1.985.

